

ketou na jaře 1986 ohlásilo nakladatelství Walter de Gruyter /Berlin - New York/; jejím redaktorem je Th. A. Sebeok. Několik nových bibliografických údajů uvádí Literaturnýj enciklopedičeskij slovar', Moskva 1987, heslo Semiotika /autor Ju. Lotman/.

РЕЗЮМЕ

К вопросу о семiotике языка, литературы и фольклора

Настоящая статья имеет характер размышлений ее автора о семiotике, предваряющих введение в общую семантику. На их рамок немного выходит изложение гносеологических основ теорий языковых знаков; в нем главное внимание уделяется работам советского исследователя Л. О. Резникова, чья книга "Гносеологические вопросы семiotики" /1964/ в переработанном виде вышла на немецком языке /1988/. Последующие изложения имеют информативный характер. В них, между прочим, дается характеристика нескольких новейших работ, посвященных истории исследований о знаках языковых. В заключительной части статьи речь идет о нескольких публикациях, направленных, главным образом, на проблематику семiotики литературы и фольклора. К ним относятся также советский сборник переводов "Семiotика" /ред. Е. С. Степанов/.

К ИНТЕРПРЕТАЦИИ ФОРМУЛЫ КЛАССИКЪ МАРКСИЗМУ-ЛЕНИНИЗМУ

О ЯЗЫКЕ /V/ №/

Ревел Н о в á к

1. Досавадні пріспівку této řady^{1/} мійї к интерпретации клічовуєх мїст, керá в соудрїну утвáвѣїї зáклáд Мархóву-Енгельсову філософіє јазука. Укázало се јаснѣ, же је нутно тáковá мїста уважóват в шірóкѣм контекту грáсї, в нїснѣ фігуруїї.

В /II/^{2/} буду уложєну обрзуєу интерпретасє друпѣ чáстї Арологетїкѣно коментáкѣ /з III. кáпїтолу I. свáзку NI/, обрсаудїїсї знáшѣ мїсто "Die unmitteľbare Wirklichkeit des Gedankens ist die Sprache", прѣклáданѣ јáкó "Bezprostřední skutečnost myšlenky je řeč" /Sp. 3, 459/. Прїспівку /III/ а /IV/ рáк прїгрєвовалу интерпретасї úпрнѣїїсї.

В této stati se zabýváм нѣктерѣїмї аспєкту к о ш р о - з і с е III. кáпїтолу I. свáзку, керѣ прїмó souvisejí se ž á п r o v o u чнáктеристїkou NI, resp. јєїїсн једнотлївých ретїїї.

2. Прїрошєнїма сї нејрвє нїєрархїсчїкóу рáшсовóу уáстáв-ду тѣ чáстї I. свáзку, керá је нáдєрсáна Лїрáкѣу консїл. Тáто стáвбá безрóстѣднѣ souvisї s impulsem k рsánї NI, totїž дѣвá прїспівку в 3. свáзку Лїрáкѣно Wїgand's Vїєrtelјáhrs-сhрїftї за г. 1845, првїлїм од Ерцїно Ваугєрá а друдїш од Маке Stїрнєгá /прѣснѣ úдáјє vїz Probeband, s. 400-403, тáкѣ Sp. 3, s. 620, pozn. 14 а s. 624, pozn. 50, дáлє /II/, pozn. 4/. Záклáднї рáмєс Лїрáкѣно консїлу твоїї тєxt в Sp. 3, s. 92-94 а s. 464-465 /Závrѣr Лїрáкѣно kongressu/. Do нѣно рáтїї кáпї-

tola Svätý Bruno /II. kapitola 1. sv./ a kapitola Svätý Max /III. kapitola 1. svazku./^{3/} III. kapitola má opäť rámcovú stavbu. Rámcom je tu text na s. 116 a s. 457-463, venovaný Stirnerovi, do tohoto rámce je pak "jako epizoda" /srov. Sp.3, s. 280/ vsunutá kritika Stirnerova jed. /Sp. 3, s. 117-456/.

3. Rozvržení kritiky Stirnerovy knihy většinou sleduje rozvržení této knihy, což je vidět i na názvech jednotlivých částí obou prací:

M. Stirner, Der Einzige	Marx - Engels, Sankt Max ^{4/}
Erste Abteilung: Der Mensch	Altes Testament: Der Mensch
I. Ein Menschenleben	1. Genesis, d.i. Menschenleben
II. Menschen der alten und neuen Zeit	2. Ökonomie des Alten Bundes
1. Die Alten	3. Die Alten
2. Die Neuen	4. Die Neuen
§ 1. Der Geist	A. Der Geist /Reine Geistergeschichte/
B. Die Besessenen /Unreine Geistergeschichte/
C. Unreine unreine Geistergeschichte
D. Die Hierarchie
§ 2. Die Besessenen	
§ 3. Die Hierarchie	5. Der in seiner Konstruktion vergnügte "Stirner"
3. Die Freien	6. Die Freien
§ 1. Der politische Liberalismus	A. Der politische Liberalismus
§ 2. Der soziale Liberalismus	B. Der Kommunismus

§ 3. Der humane Liberalismus
C. Der humane Liberalismus
Zweite Abteilung: Ich
Neues Testament: "Ich"
1. Ökonomie des Neuen Bundes

I. Die Eigenheit	4. Die Eigenheit
II. Der Eigner	5. Der Eigner
1. Meine Macht	A. Meine Macht
2. Mein Verkehr	B. Mein Verkehr
3. Mein Selbstgenuss	C. Mein Selbstgenuss
III. Der Einzige	6. Das hohe Lied Salomons oder der Einzige

Kapitola Svätý Max je u ME členena ještě detailněji /srov. obsah Sp. 3/.

Další rozdíly jsou několikrátého rázu:
/1/ Název části N. Test. 5B, který nebývá uváděn v obsahu NI prostě proto, že strany rukopisu, na němž by měl být uveden, jsou ztraceny /viz red. pozn. Sp. 3, s. 353/, je spo-
lehlivé dosvědčen v prvním odstavci části N.Test. 5.5/
/2/ Lze se snadno přesvědčit, že Alt.Test. 4C, 4D a 5 odpovídají společně Stirnerovu Erste Abt. 2, §3.
/3/ Části Alt.Test. 2 a N.Test. 1 jsou přehledové, výrazu Ökonomie je zde třeba rozumět v jednom z významů franc. économie, totiž "dispozice /dla/, organizace". - Partie ret-

respektivní a resumující však v NI samostatný název nemávájí /některé příklady na vyhledávání antecedentů k resumující-
cím partitím byly uvedeny v /II/, § 2.2/.

/4/ Část N.Test. 2 na jedné straně přímo neodpovídá ně-
jaké související části Stirnerovy knihy, na straně druhé se tý-
ká i Stirn.WV. Patří k nejzávažnějším částem kapitoly Svätý
Max. Podává se v ní celkový rozbor a celková kritika Stirne-
rovy koncepce egoismu. 6/

/5/ Část N.Test.3, také bez příjmení protějšku v jedin-
ci, podává popis, klasifikaci a kritiku Stirnerových "logi-
kých triků", týká se významnou měrou problematiky "komolení"
"obyčejné řeči" ve spekulativní filozofii /viz Sp.3, s. 459/
a bude předmětem příspěvku /VII, věnovaného právě takovému
"komolení".

4. V NI se M. Stirnerovi dávají různé p ř e z á f v -
k y . Zmíníme se nyní o významnějších z nich.

/1/ To, že pseudonym Stirner autora Johanna Caspara
Schmidta vznikl z přezdívký Stirner /podle vysokého čela,
viz Engelsův dopis M. Hildebrandovi z 22.10.1889/, je ještě
vidět z toho, že ME často píše "Stirner".

/2/ Pojmenování církevní otec /Sp.3, s. 92 a 465/, vel-
mistř svaté inkvizice /Sp.3, s. 93/, arcibiskup a kardinál
/Sp.3, s. 457/, velmi časté sv. Max jakož i atribut svatý
u pojmenování jiných přímo souvisejí s nejvyšším rámcem,
představou Lipského koncilu /viz zde § 2/.

/3/ Motivace znevazujících výrazů, častého Jacques Je
bonhomme /franc. prostáček/, Jacques /Sp.3, s. 233/, Saint
Jacques le bonhomme /Sp.3, s. 321/ a ironického Salomoun

/Sp.3, s. 213, 214, 362, 375, 433 a název části N.Test.6/ je
zřejmá.

/4/ Motivaci pojmenování Jan Teolog si lze představit
tako. V AK /Sp.3, s. 460/ se čte: "Na str. 151 [Stirn.WV]
nazývá Sancho nynější svět 'světem frází, světem, na jehož
počátku bylo slovo'." Část N.Test.3 pak začíná lehce adapto-
vaným textem 1. kap. Evangelia sv. Jana. Konkrétně první vě-
ta N.Test.3 zní: "Na počátku bylo Slovo, logos" /Sp.3, s.
273/, která se od 1. verse 1. kap. uvedeného evangelia liší
jen přidáním výrazu logos /což je ostatně, jak známo, výraz
v řeckém originále evangelia, jen neadekvátně překládaný lat.
verbum, slov. slovo apod./ 7/

Druhý odstavec N.Test. 3 zní: "Zkoumejme nyní toto
'světlo světa' v 'logice nové moudrosti' /Sp.3, s. 273/.
Výraz "logika nové moudrosti" je z Hessovy recenze jedince
/srov. zde pozn. 19/, opakovaný i v Stirn.WV, s. 187. - Zje-
vení Jana Teologa je název části Nového zákona zvané též Apo-
kalypsa. Název části N.Test.3 tedy vlastně vede analogii me-
zi Stirnerovým způsobem uvažování/vyjádřování a myslitickým,
vizionářským rázem Apokalypsy. Spojením mezi modifikovanou
citací začátku Evangelia sv. Jana a názvem části N.Test.3
je ovšem předpoklad, že autor tohoto evangelia a autor Apo-
kalypsy je též osoba /srov. naopak E, Knih zjevení, Sp. 21,
s. 41 - 42 [= Petr, s. 265]/.

/5/ Nejzajímavější je známá přezdívka Sancho Panza,
Sancho, sv. Sancho. V stručném nejvyšším rámci /Sp.3, s. 93/
se říká, že je Stirner zároveň Sanchem Panzou i donem Quijo-
tem. V dalším textu jsou, jak známo, úlohy rozděleny: San-

cho Panza = Stirner, don Quijote = Szeliiga.^{8/} Podobně jako don Quijote věří starým rytířským románům, věří Stirner "v správnost iluzí německé filozofie" /Sp.3, s. 236/. Stirner v NI sice vystupuje jako "pán", ale protože hlásá egoismusa, který se nehodí k charakteru Cervantesova rytířského hrdiny, přezdírá se mu Sancho Panza, jménem, k jehož nositeli se egoismus hodí lépe, kdežto jeho "služebníkovia" Szeligovi se říká don Quijote.

Szeliiga se do úlohy Stirnerova partnera dostal dvěma kroky. V Stirn.WV, s. 153 se praví: "Ty" [...] "jsi obsah fráze" [tj. obsah fráze, výrazu jediny] a "Szeliiga nebdá, že je sám tímto obsahem fráze".^{9/} Podle Stirnerovy intence by to, co platí pro Szeliigu, mělo ovšem platit pro kteréhokoliv čtenáře, avšak NE berou - jako jazykový vtíp - každé užití zájmena Du^{10/} /va všech jeho tvarech/ jako Stirnerovo oslovení Szeliigy /důsledně od Sp.3, s. 148/. Teprve později /viz zde §6/ se v textu uplatní myšlenka, že odpovídá-li Stirner autorovskému Ich /ve všech tvarech/ a k tomu je Sancho Panzou a pánem, může Szeliiga /- Du/ přejmout funkci sluhy a zbrojnoše jménem don Quijote.

5. V NI se analógie mezi Stirnerovým Je d a Cervantesovým románem neomezují na pojmenování osob, nýbrž uvádí se do analogie i jejich je d n á n í a činy.

Z Cervantesese se citují pasáže buď doslova, nebo modifikované /Sp.3, s. 193-194, 240-241, 377, 435 a 455-457/. Vede se paralela mezi Stirnerovou knihou a I. dílem Dona Quijota a mezi Stirn.WV a 2. dílem Dona Quijota: Na s. 193 /ke kon-

ci části Alt.T.5/ vyjíždí dvojice Sancho Panza a don Quijote do boje a konec "epizody" - kritiky Stirnerovy knihy - končí modifikovanými, aktualizovanými citáty z 52. koncové kapitoly I. dílu Cervantesova románu /Sp.3, s. 455-456/. V AK je Sancho Panza Stirner už arcibiskupem ostrova Barataria /Sp.3, s. 457/, tedy stav odpovídající 2. dílu románu.

6. Zbývá zjistit, proč se dvojice Sancho Panza a don Quijote objevuje v NI právě ke konci Alt.T., totiž "po Stirnerově utrpení [upřesnil P.N. - v orig. je Passion] 11/ a jeho smrti na šibenici, po [...] Szeligově nanebevstoupení" /Sp.3, s. 193-194/.

K Szeligovu nanebevstoupení:

"V mnoha obměnách se časem z ducha svatého stala absolutní idea, která se zase v rozličných odrazech rozdělila na různé ideje, jako je láska k lidem, občanská ctinost, rozumnost atd." /Str. 125, 126./

Německý peccivál tu zase všechno převrací. Ideje lásky k lidem atd., mince, jejichž obraz byl už úplně otřelý, zvláště proto, že v osmáctém století šly z ruky do ruky, přetavil Hegel v sublimát absolutní ideje, jenže ani v tomto novém ražení se jim nepodařilo, aby je cizina uznala za hodnotnou měnu, stejně jako tomu bylo s pruskými papírovými penězi.

Z toho vyplývá tento závěr, s kterým jsme se u Stirnerova názoru na dějiny už mnohokrát setkali: 'Vůdce mají rozhodovat pojmy, pojmy mají usměrňovat život, pojmy mají vládnout. To je náboženský svět, kterému dal Hegel systematický výraz /str. 126/ a který nás dobromyšlný poctivec pokládá

mylně za skutečný svět, takže na další stránce [127] může říci: 'Nyní ve světě nevládně nic než duch.' Protože už zabědli do tohoto světa bludů, staví teď také na str. 128 nejprve 'oltář' a pak 'kolem toho oltáře' 'klene chrám', církev, jejíž 'zdívo' se [...] 'stále rozestupuje do šíře'. 'Brzy ten chrám obepne celou zem'; on, Jedinec, a Szeliga, jeho sluha, stojí venku, 'plouží se kolem těchto zdí a jsou hnáni až na samý okraj'; 's výkřiky šířavého hladu' volá svatý Max na svéno sluhu: 'ještě krok, a svět svátosti zvířezí.' Zčistajasna 'klesá' Szeliga do [nejzazší] propasti [...]. [...] po zadku vystupuje na nebesa [...]. " /Sp. 3, s. 191-192/. 12/ K Stirnerovu "utrpení":

"Svatý Max tedy nejprve opatřil svému věrnému služebníkovvi takovými slušnými přídytky v nebi a pak přistupuje k svému vlastnému utrpení [upřesnil P.N.]. Na str. 95 objevil, že dokonce i 'šibenice' má prý 'nádech svátosti'; 'člověka mrazí při pomyšlení, že by se jí měl dotknout, tkví v tom cosi nepřijemného, tj. nezvyklého, neosobního, nevhodného'. Aby odstřánil tuto neosobnost šibenice, dělá z ní svou vlastní, osobitou šibenici, což může provést jen tak, že se na ni pověsí. Lev z kmene Judova přináší egoismu i tuto poslední oběť.

Kristus bere na sebe kříž, ne kvůli kříži, nýbrž aby vykoupil lidi z jejich bezbožnosti; bezbožný křesťan věší sám sebe na šibenici, aby vykoupil šibenici z její posvátnosti nebo aby sám sebe zbavil neosobnosti šibenice." /Sp.3, s. 192./

Abychom pochopili, proč se měl Stirner obsézt na šibenici, musíme se obrátit ke Stirnerovu textu. /V Probedand, s. 400 se sice uvádí, že je II. a III. kap. 1. svazku NI zach-

vána v podobě určené pro tisk /Druckfassung/, ale to nevyplňuje nezbytnost nebo možnost úprav v korekturách. / Na s. 95 Jed. stojí:

" [1] Alles, wovor ihr einen Respekt oder eine Ehrfurcht hegt, verdient den Namen eines Heiligen; auch sagt ihr selbst, ihr trüget eine heilige Scheu, es anzustasten. [2] Und selbst dem Unheiligen gebt ihr diese Farbe /Galgen, Verbrechen usw./.

[3] Es graut euch vor der Berührung desselben. [4] Es liegt etwas Unheimliches, d.h. Unheimisches oder Uneigenes darin. [...] [5] Hier wird nich bloß gefürchtet, sondern auch gehurt: das Gefürchtete ist zu einer innerlichen Macht geworden, der Ich mich nicht entziehen kann; [...] [6] Nun hänge Ich mit der ganzen Kraft des Glaubens daran, Ich g l a u b e . [7] Ich und das Gefürchtete sinneins." 13/

Přechod od Stirnerova textu k Stirnerové "smrti na šibenici" by mohl být dvojit:

/1/ Z vět [1] a [2]. Protože je Stirnerovou oblíbenou myšlenkovou operací osvojení posvátného^{14/}, měl by si chtít osvojit i případy neposvátného, jemuž se přízně posvátné zabarvení.

/2/ Z vět [1], [2] a [6] pomocí částého Stirnerova logického triku, metodou přístavků^{15/} /v tomto případě: šibenice, neposvátné se zabarvením posvátného ostychu, posvátné - obávané; anebo obráceně/.

V obou případech by šlo o využití Stirnerova způsobu uvažování a vyjadřování, Me-em odmltaného, jako polemického a zároveň satirického prostředku /takových míst je v kap. Sv. Max mnoho, např. Sp.3, s. 278-280/. 16/

Dá se odhadovat, že ME-ovi připadla podobnost mezi Stirnerem a Szelligou na straně jedné a Cervantesovými hrdiny na straně druhé dříve, než vyhledali takové místo v jedinci, při jehož kritice by mohli analogii mezi oběma dvojjicemi exponovat 17/.

Je Je nyní zřejmé, že do celkového negativního hodnocení Stirnera /o tom viz /II// zapojili ME i postupy satirické, 18/

Ukázali jsme v předchozích odstavcích na jazykový vtíp /§4/5//, karikaturu kompozičních praktik na příkladu, kdy se kritika Jed. zabírající téměř 340 stran vsune jako "epizoda" do nekolekstránského rámce /§2/, satirické užítí odmítaného myšlenkového opřetu /§6/ a na různé způsoby využití motivů religiozních a motivů cervantesovských. Motivы religiozní, totiž analogie mezi Biblií a Jed. /§3/, některé přezdívký dávané Stirnerovi /§4/, Stirnerovo "utrpení" /§6/, musily silně působit už jen kontrastem k Stirnerovu ateismu. Motivы cervantesovské, totiž některé přezdívký dávané Stirnerovi /§4/ a analogie mezi jedním "hrdinou" kapitoly Svatej Max z NI a hlavními postavami Cervantesova románu /§ 5/, pak párodovaly uváděním paralel s románem-parodii.

Měti jsme příležitost si všimnout, že jsou satirické prvky v kapitole Sv. Max vzájemně propojeny. Většinou mají jasnou ideovou motivaci. Např. ze Stirnerových recenzentů, proti nimž byl Stirn. WY zaměřen /Feuerbach, Szelliga a M. Hess, 19/, se z ideových důvodů mohl stát v ME-ově textu Stirnerovým partnerem právě jen Szelliga. Je tedy literární stránka tohoto textu nosnou součástí i kognitivní hodnoty

kritiky. Dodejme ještě, že jsou v kapitole Sv. Max i místa hravě žertovná a rozverná. 20/

Bylo by potřebné provést srovnání literární stránky ME-ových polemik s významnějšími dobovými nebo tehdy obecně známými kritickými, polemickými a pamfletními publikacemi, mladohegelovskými i jinými. 21/ Jenom tak lze totiž dospět k plnějšímu pochopení ME-ových kritických děl v dobové atmosféře, a tím pak i k jejich adekvátnímu chápání dnes. Příklad na to, jak je záporná charakteristika kap. Sv. Max a obecně NI závažná pro interpretaci jednotlivých pasáží /zejm. pro to, zda a nakolik byly míněny vážně/ byl uveden v /I/, §3. 22/

P o z n á m k y :

*/ Za cenné připomínky k původní verzi příspěvku děkuji doc. dr. Vl. Mlíkovské, CSc., a dr. Zdeňku Starému, CSc., za konzultaci týkající se obsahu §4/4/ dr. V. Huňáčekovi, CSc.

1/ P. Novák, K interpretaci formulací klasiků marxismu-leninismu o jazyce /I/, BRJL XXVI, 1982, s. 57-67; K interpretaci... /II/, BRJL XXVI, 1985, s. 15-29; /III/, BRJL XXVII, 1985, s. 85-90; /IV/, BRJL XXVIII, 1986, s. 25-40.

2/ Užíváme dále těchto zkratk: AK - Apologetický komentář; Cornu - A. Cornu, Karl Marx und Friedrich Engels. Leben und Werk. 3. Band /1845-1846/, Berlin 1968; Jed. - M.

S t i r n e r, Der Einzige und sein Eigentum /Jedinec a co mu náleží, tak ve Sp. 3, dříve, aspoň ještě kolem přelomu století, se překládal; jediný a jeho vlastnictví; viz např. Th. Novák, Dílo Maxe Stirnera, in: Stati vybrané, Praha 1902, s. 57/, Leipzig 1845; ME - K. Marx a B. Engels; NI - Německé ideologie; O umění - ME, O umění a literatuře, Praha 1951; Petr - J. Petr, Klasikové marxismu-leninismu o jazyce, Praha 1977; Probeband - ME, Gesamtausgabe /MEGA/. Probeband, Berlin 1972; Sp. - ME, Spisy 1 - , Praha 1961 - ;

- Stirner - M. S t i r n e r, Recensenten Stirners, Wigand's Vierteljahrsschrift 1845, Bd.3, s.147-194. - Křmské číslice /I/ - /VII/ se týkají už zveřejněných nebo připravovaných příspěvků této řady.
- 3/ Velmi dobré shrnutí obsahu jed. viz Cornu, s. 79-86, dále W. T a t a r k i e w i c z, Historia filozofii 3, Warszawa 1970⁴, s.52-54. Viz i zde pozn. 6.
- 4/ V českém překladu Sp.3, s.689-690: Svatý Max. Starý zákon: Člověk. 1. Genesis, tj. lidský život. 2. Ekonomie Starého zákona. 3. Statf. 4. Novf. A. Duch /Čistý strážidelný příběh - upřesnil P.N./.. B. Posedlí /Nečistý strážidelný příběh - upřesnil P.N./.. C. Nečistý strážidelný příběh /upřesnil P.N./.. D. Hierarchie. 5. "Stirner" spokojený se svou konstrukcí. 6. Srobnodí. A. Politický liberalismus. B. Kommunismus. C. Husona. 2. Fenomenologie egoisty se sebou shodného čili učení o ospravedlnění. 3. Zjevení Jana Teologa aneb "Logika nové moudrosti". 4. Osobitost. 5. Vlastník /upřesnil P.N./.. A. Moje moc. <B. Můj styk.> C. Můj pozitek ze sebe sama. 6. Přesň Šalomounova aneb Jedinec.
- 5/ Ve Sp.3, s. 319 se Stirnerův výraz Mein Verkehr překládá jako moje/obcování na rozdíl od výrazu styk pro Verkehr u ME.
- 6/ Základní představu o kap. Sv. Max si lze utvořit na základě těchto úsektů: Lipský koncil /Sp.3, s. 92-94/, Jedinec a co mu náleží /s.117-118/, St.Z. 2 /s.128-132/, N.Z. 1 /s. 242-244/, N.Z. 2 /s.244-272/, N.Z. 4 /s.318-319/, N.Z. 5 /s.413/, N.Z. 6 /s.448-454/, AK /s.459-463/.
- 7/ Jsou to kromě 1. verše ještě verše 4,5,9 a 11 /modifikovány/. Názvy částí N.Test.2 a N.Test.3 jsou narážkami na Hege-lovu Fenomenologii ducha a Vědu o logice. Výraz Fenomenologie výrazky Renomenologie a Logika může odkazovat jednak na uvedené části kap. Sv. Max, jednak na uvedeně spisy Hegelovy.
- 8/ Pseudonym /pravé jméno: Franz Szeliga Zychlin von Zychlin-

- sky, 1816-1900/, jeden z recenzentů jed.; některé jeho články byly kritizovány v Svaté rodině.
- 9/ Celá první věta zní /Stirner.WV, s.153/: "Du, Udenkbarer, und Unausprechlicher, bist der Phraseninhalte, der Phraseneigner, die leibhaftige Phrase, Du bist der Wer, der Der der Phrase." Druhá: "daß er selbst aber, Szeliga, der Phraseninhalte sei, laßt er außer Acht".
- 10/ V jed. jsou všechna Du, Dein a Ich. Mein psána velkým písmenem.
- 11/ Něm. Passion je v křesťanské terminologii výraz pro Kristovo utrpení, umučení.
- 12/ Relevantní text na s. 128 jed. /v mém překladu/: "[...] zdi [chrám] se stále rozestupují do šíře. Co obemknou, je posvátné [...]. Brzy obepne onen chrám celou zemi a ty jsi vyhádn až na [její] nejzášší okraj; ještě krok a s v ě t p o s v á t n ě h o z v í t ě z í; klesneš do propasti. Vzemž se proto, dokud je čas, [...] odvaž se skočit a sám se vrhní [...] do svatyně. Když posvátné pozřít, vlastnictví si je. Strav hostii a zbavíš se jí." Jím končí Erste Abt.
- 13/ [1] Vše, k čemu chováte respekt nebo úctu, zaslouhuje jméno posvátné; také sami říkáte, že máte 'posvátný ostep' se toho dotknout. [2] Ba i neposvátnému /šibenici, zločinnu apod./ přiznáváte tento odstín. [3] Mrazí vás při pomyslení, že byste se ho měli dotknout. [4] Tvří v tom něco nepřijemného, tj. cizko nebo nerlastního. [...] [5] Člověk zde nejen cítí báz-zen, ale také úctu; obávané se stalo vnitřní mocí, které se už nemohu zbavit; [...] [6] Nyní se na ně [obávané] celou silou výry pověším, v ě ř í m . Já a obávané jedno jsme."
- 14/ Srov. např. Sp.3, s.297: "Nyní, když už je všechno promě-něno ve 'svátost' anebo v to, co náleží 'Člověku', může nás svatý pokročit k o s v o j e n í tím, že se vzdává předsta-vy 'svátosti' nebo 'člověka' jako síly, která stojí nad ním. Tím, že to, co je cizí, bylo proměněno ve svátost, v pouhou představu, je ovšem tato představa cizího, kterou mylně pova-žuje za to, co je skutečně cizí, jeho vlastnictvím. [...]"

Abv se stal páneem světa, nemusí učinit nic víc než udělat z něho svou vlastnost."

- 15/ Srov. Sp.3, s. 276: "Přístavek je šedý oslík svatého Sanna, jeho logická a historická lokomotiva, na svuji nejstručnější a nejjednodušší výraz redukováná hynbná síla 'Knihy'." Aby bylo možno proměnit jednu představu v jinou anebo dokázat totožnost dvou úplně nesourodých věcí, vyhledá si náš autor několik spojujících článků, které lze jednak podle smyslu, jednak podle etymologie, jednak pouze podle zvuku upotřebít k zhotovení jakési zdánlivé souvislosti mezi oběma základními představami. Ty pak v podobě přístavku přivěsí k první představě, a to tak, že se stále více vzdalujeme od toho, z čeho se vyšlo, a stále více se přibližujeme k tomu, kam se chce autor dostat. Když je řetěz přístavků natolik připraven, pomůcky přivěsí závěrečná představa rovněž jako přístavek a trik je hotov."
- 16/ Srov. Sp.3, s. 526, 1. odst.
- 17/ Srov. i Engelsův dopis W. Graeberovi z 24.5.1839 /Petr, s. 311/ o literárních dílech založených na myšlence modernírománu uvádějí ME i v jiných svých pracích, srov. O umění /rejtřík/.
- 18/ Srov. z předmluvy k l. sv. NI /Sp.3, s. 27/: "Jeho účelem je zesměšnit a diskreditovat filozofický boj proti stínům skutečnosti, která vyhovuje blouznivému a ospalému německému národu."
- 19/ M.Hess /1812-1875/ byl dokonce autorem V. kapitoly 2. svazku NI /Cornu, s. 439, pozn. 414/. O ME-ově poměru k Hessovi viz Cornu, s. 255-257.
- 20/ Stirnův končí větou: "Nakonec by snad bylo na místě připomenout recenzentům Feuerbachovu kritiku Antihygela s. 4" /s.194/. Stirner odkazuje na Feuerbachovu Kritik des "Anti-Hygela" [C.F. Ba c h m a n n, Antihygel, Jena 1835] . Zur Einleitung in das Studium der Philosophie. Ansbach-Leipzig

1835, Leipzig 1844² /vydanou také in: L. F e u e r b a c h, Kleinere Schriften I /1835-1839/. Gesammelte Schriften 8, Berlin 1969, s.62-126.

Bachmannova kritika Hegela zajímá Feuerbacha jako předkritiky jistého druhu, totiž kritiky založené na neporozumění [Kritik des Mißverstands]. Hned na začátku vlastního spisu rozlišuje Feuerbach mezi kritikou založenou na poznání [Kritik der Erkenntnis] a kritikou již jmenovanou. Po hegelovsku pojímá dějiny filozofie jako zákonitou posloupnost ve vědomí lidstva, "každý [filozofický] systém poznává jedno podstatné určení pravdy, avšak klade toto jedno určení jako totalitu všech jejích určení. Každá filozofie má proto v sobě [...] absolutně nevyvratitelné jádro. Toto jádro je jeho idee. [...] Prává kritika [kritika založená na poznání] je proto ta, která vyjevuje ideu dané filozofie, zakládá ji jako měřítko pro posuzování této filozofie a podle toho zjišťuje, zda a nakolik filozof, jeho pojetí, jeho vyjádření, jeho prezentace a rozvíjení odpovídají této ideji nebo jí protičeká. [...] Kritika tohoto druhu je proto osvobozením lidského rozumu od skutečného omezení, je novým objevem ve filozofii." /Kleinere Schriften I, s. 65-66./

"Naproti tomu kritika založená na neporozumění není namířena ani tak proti negativnímu, jako spíše proti pozitivnímu ve [filozofickém] systému, zasahuje v jisté filozofii nikoli [...] její jednoduše, [...] nýbrž právě to, co je v ní filozofie." /Ib., s.66./ Na s.4 původního vydání, která odpovídá s. 66, 11.ř.zd. - s. 67, 21.ř.sh. v Kleinere Schriften I, se pak říká: "Kritik [...] má v hlavě stále jiné věci než jeho protivník [...]. Jediné platné, objektivní měřítko, idea systému, [...] buď vůbec není objektem [jeho kritiky], nebo jen v špatné po doměcku vyrobené kopii. [...] Ve své hlavě snad nachází i představy a pojmy analogické filozofickým idejím a má v nich jisté skrovné vodítko, ale jen k tomu účelu, aby tím filozofa ukřikoval jako pachatele zločinu proti zdávanému lidskému rozumu. Neboť tyto pojmy zná jen v zcela omezené míře a tuto míru považuje za zákon jejích platností; [...]."
/Překlad P.M./

AK, a tím karitola Sv. Max končí - obdobně jako Stihlmu - slovy: "Nakonec by snad bylo na místě "přirozenou" Sarcovi ... Cervantesova "kritiku" Sancha/"Don Quijote", kap. 20, str. 171 bruselského vydání z roku 1617/. /Srov. Komentář, str. 194./" /Sp. 3, s. 463/ - Ve 20. karitole 1. dílu Dona Quijota se popisuje příhoda s velkárnou, jejíž lomoz si oba hránci, aby v noci vyjel směrem k lomozu za dobrodružstvím, drží ho proto za sedlo a vypravuje mu příběhy o pastýři a pastýřce. Najednou poselů nutkání na stolici. Na s. 171 vydání uveděného ME-esh /Prímera Parte del Ingenioso Hidalgo don Quijote de la Mancha. Compuesta por Miguel de Cervantes Saavedra. En Bruselas 1617/ se liší, jak se Sancha vypravuje, aniž rustí sedlo doma Quijote, a jak ho jeho ráh kárá /="kritika" zruje/ za vlnatelné přísnaku jeho činosti; s. 171 odrovná v čas. překladu Důvěrný týtík don Quijote de la Mancha. Praha 1955, s. 282, 3. ř. sh. - 7. ř. zd.

21/ Srov. E, Ve věci Brentano kontra Marx o domnělém zřelšob- vání citátu, Sp. 22, s. 154, dále O umění, s. 175-176. Soudobé oblasu na mladší Svaton rodinu /Sp. 2/, stylové velmi blízkou M, viz W. M o n k e, Die heilige Familie. Zur ersten Ge- Meinschaftsarbeit von Karl Marx und Friedrich Engels, Berlin 1972, Dokumentation, narf. s. 171, 178 a 181, srov. i pozděj- ší /1877/ Engelsovu formulu o Svate rodině jako o vatiric- ké kritice jedné formu německého idealismu /E, Karel Marx, Sp. 19, s. 130/.

22/ Celkovou interpretaci uveděného místa viz J. P e t r, "Individua budou mozi jednou úplně kontrolovat i tento dro- dukt rodu" v Německé idealisti, SAS 45, 1984, s. 277-288.

РЕЗЮМЕ

К интерпретации высказываний классиков марксизма-лени- низма о языке /V/

При отрицательной оценке книги М. Штирнера "Единственный и его собственность" Маркс и Энгельс воспользовались также прие-

нами септирическими: остроумными оборотами речи /§ 4/5//, карикатурой на использованные способы композиции /критика "Единственного", занимающая почти 340 страниц, как "эпизод" включает- ся в рамки всего нескольких страниц /§ 2//, септирическим ис- пользованием отвергнутых оборотов мысли /§ 6/ и разными спосо- бами использования религиозных и сервантесовских мотивов. Ре- лигиозные мотивы, а именно аналогия между Сидней и "Единст- венным" /§ 3/, некоторые прозвища, даваемые Штирнеру /§ 4/, "чу- ки" Штирнера /§ 6/ несомненно проиводили весьма сильное впечат- ление хотя бы контрастом по отношению к его атеизму. Серванте- совские же мотивы, т.е. некоторые прозвища, даваемые Штирнеру /§ 4/, и аналогия между поведением "героев" главы Немецкой идео- логии "Святой Макс" и главными персонажами романа Сервантеса /§ 5/ представляли "Единственного" в пародийном виде посредством парамедий с романом-пародией.